

Ключевые слова: классическая педагогика, адаптивная педагогика, непрерывная изменчивость внешней и внутренней социальной среды, динамическая модель поведения, социальная адаптация, субъективно-деятельный поход, профессиональная компетентность.

BONDAR'V. I., SHAPOSHNIKOVA I. N., SEVASTIUK M. S. Classic and adaptive pedagogics in the conditions of multiple development of higher pedagogical education.

In the article raised the question of non-classical nucleation (adaptive) pedagogy in conditions of technological development reality assessment of existing theories and values, without which does not possible shaping a person in tomorrow's civilized society.

In these conditions a person must accept responsibility for the dynamics of social and natural harmony of management. To form such a person, opposed to modern form existence, designed with new non-classical pedagogy of systemic adaptive function, which were in the writings of V. Kremenia, V. Andrushchenka, O. Vyshnevskoho and others.

Presented the concept of new technological support adaptive training primary school teachers in conditions of multiple development of the Higher Education, implementation of the Law of Ukraine "About the Higher Education".

Key words: classical pedagogy, adaptive pedagogy, continuous variability of internal and external social environment, a dynamic model of behavior, social adaptation, subjective-active approach, professional competence.

УДК 37.014.6-048.78-047.64

Благул Н. М.

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто ключові аспекти управління якістю діяльності загальноосвітнього навчального закладу у контексті модернізації освіти. Автор стверджує, що основою соціально-функціонального управління діяльністю загальноосвітнього навчального закладу є соціалізація класичних функцій управління (прийняття управлінського рішення, організація, координування і коригування, облік і контроль), основних підсистем його діяльності – зміст та організація навчання і виховання підростаючого покоління. При цьому суб'єктами соціально-функціонального управління виступатимуть: керівники загальноосвітнього навчального закладу (директор, заступник директора з навчально-виховної роботи, заступник з виховної роботи), вчителі, вихователі, психолог, батьки учнів, представники громадськості; суб'єктами (учнівський колектив школи, класу, кожен учень зокрема).

Ключові слова: управління загальноосвітнім навчальним закладом, соціально-функціональне управління, управління освітою, управління освітою, якість освіти.

Сучасні процеси модернізації українського суспільства, складні, напружені та непередбачувані, вимагають відповідних змін у системі освіти, зокрема удосконалення управління якістю діяльності загальноосвітніх навчальних закладів як основної ланки у процесі формування особистості – громадянина України. Тому **метою статті** є аналіз основних аспектів управління якістю діяльності загальноосвітнього навчального закладу у

контексті модернізації освіти.

Безпосередній та опосередкований вплив на управління якістю діяльності ЗНЗ є загальноновизнаним. У цьому плані позитивно оцінюємо теоретичну позицію дослідників Н. М. Островерхової та Л. І. Даниленко, які соціально-педагогічні умови розглядали (ще у перші роки становлення незалежної суверенної України) як синтез трансформованих у педагогічне середовище політичних, соціальних і культурних процесів, що відбуваються у суспільстві. На думку авторів, характерною їх ознакою є прямий і зворотній вплив на соціальну сферу суспільства, яка в свою чергу обумовлює зміни педагогічних умов [2, с. 13]. Вагомий внесок у процес модернізації управління галуззю освіти та ЗНЗ в Україні внесено багатьма вітчизняними вченими (В. І. Бондар, С. У. Гончаренко, Л. І. Даниленко, Ю. І. Мальований, Ляшенко, І. П. Підласий, І. Г. Осадчий, О. Я. Савченко, Н. М. Островерхова, С. О. Сисоєва та ін.). На розвиток вітчизняної науки та освіти спрямована праця потужного корпусу дійсних членів Національної академії педагогічних наук України на чолі з її Президентом В. Г. Кременем.

Кредо президента полягає в тому, що: “Освіта і наука найважливіші сфери людської діяльності. Вони є складними ієрархічними системами, стратегічно пріоритетними, базовими для соціально-економічного розвитку суспільства, особливо для країн, що реформуються, – а саме такою є Україна” [1, с. 3].

З огляду на це автор розглядає дві найважливіші тенденції, які суттєво впливають на розвиток держави і суспільства.

Перша тенденція зумовлена тим, що світ дедалі більше переходить до науково-інформаційних технологій, застосування яких, у свою чергу, призводить до таких важливих наслідків: 1) розвиток людини, особистості як ніколи раніше стає показником рівня прогресу кожної країни; 2) розвиток індивідуальності набуває статусу головного важеля подальшого розвитку будь-якої країни.

Друга тенденція – це тенденція глобалізації, яка означає, що конкурентність, змагальність, суперництво націй, країн, держав набуває глобального, загальнопланетарного характеру й охоплює буквально всі сфери життя [1, с. 3].

Окреслені тенденції планетарного масштабу неможливі без радикальної *гуманізації та демократизації* освіти, створення на цих засадах цілісної комплексної системи освіти, а також без підготовки людини, здатної до ефективної життєдіяльності у XXI столітті [1, с. 5]. З-поміж інших напрямів реформування освіти є її *інтеграція в європейський і світовий освітянський простір*. Для цього необхідно утвердити в суспільстві розуміння абсолютної пріоритетності названих сфер та забезпечити їх фактично.

Стратегічна мета модернізації освіти полягає також у переведенні матеріально-технічної бази навчального процесу на сучасний рівень. Модернізація освіти передбачає обов'язкове здійснення мовного прориву в освіті, а згодом і в українському суспільстві загалом. Йдеться про забезпечення знання державної мови.

Вагомим внеском у розвиток освітньої системи в країні, її соціального спрямування є розкриття соціокультурних функцій в контексті вимог ХХІ ст.:

– освіта – це один із найоптимальніших і найінтенсивніших способів входження людини у світ науки та культури;

– освіта проявляє себе як практика соціалізації та наступності поколінь;

– освіта є механізмом формування суспільного і духовного життя людини і галуззю масового духовного виробництва;

– у процесі навчання і виховання людина засвоює соціокультурні норми, які мають культурно-історичне значення;

– освіта здійснює функцію розвитку регіональних систем і національних традицій;

– освіта є тим соціальним інститутом, через який передаються і реалізуються базові культурні цінності та цілі розвитку суспільства;

– освіта виступає активним прискорювачем культурних змін і перетворень у суспільному житті і в окремій людині [1, с. 53-56].

Кінцевим результатом (продуктом) системи освіти в цілому та її освітніх субсистем є соціально розвинена особистість, яка приносить користь суспільству і здатна забезпечити власні духовні та матеріальні потреби, при цьому оптимально реалізує власний потенціал. З огляду на це важливим є визначення показників, за якими оцінюється соціальний розвиток особистості. У цьому плані слід розрізняти їхній статичний і динамічний характер. Нами, наприклад, вивчався стан сформованості рис соціально спрямованої особистості за наявними показниками соціально-психологічних та прагматичних рис особистості, тобто її статичний потенціал. Правомірно також розглядати показники соціального розвитку особи у динамічному ракурсі, а саме: соціальні знання, вербальна сфера, інтерактивна сфера, сфера оцінних і самооцінних відносин, мотиваційна сфера.

Соціальні знання показують міру орієнтованості дитини в навколишньому світі (соціальне оточення, середовище мешкання, часове орієнтування, географічна, політична, економічна орієнтація та ін).

Вербальна сфера розкриває здатність дитини до самостійної активності у сфері мовного висловлювання (володіння формами мовного висловлювання, уміння вступати в діалог, дотримання етикетних форм спілкування з людьми тощо).

Інтегративна сфера розкривається через уміння особистості самостійно організувати взаємодію з іншими людьми і підкорятися груповим

нормам, дотримуватися ієрархічних відносин тощо.

Сфера оцінних і самооцінних відносин визначає специфіку ставлення до себе і до інших людей (глобальна оцінка себе і самооцінка за окремими показниками, глобальна оцінка однолітків, уміння порівняти себе і онолітків, себе і певний персонаж тощо).

Мотиваційна сфера, що розкриває усвідомлене бажання дитини йти до школи, бути у новій для себе ролі, здійснювати нову діяльність у специфічних формах спілкування і взаємодії з людьми (привабливість школи, учнівської атрибутики, надання у певних аспектах переваги вчителю перед батьками, наявність внутрішньої позиції школяра тощо) [1, с. 113-116].

“Забезпечення соціального розвитку дітей за цими показниками дозволить сучасній школі вийти на новий рівень задоволення суспільних потреб у формуванні громадянина України”, – робить висновок В. Г. Кремень [1, с.117].

Школа, як одна із важливих складових системи освіти в цілому. Це демократичний громадсько-суспільний, навчально-виховний заклад, який забезпечує громадянам середню освіту. Провідною метою його функціонування є створення умов для розумового, морального та фізичного розвитку учнів, розкриття їх здібностей, формування гуманістичного світогляду, творчого мислення, озброєння учнів системою знань про природу, суспільство в цілому, людину та її працю. Його основна мета – виховання особистості, здатної творчо брати участь у перебудові суспільства і забезпечити власні матеріальні та духовні потреби.

Організація роботи ЗНЗ та управління його діяльністю здійснюється згідно з “Положенням про загальноосвітній навчальний заклад”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 778, яке визначає основні засади його діяльності з урахуванням типів і форм власності. Згідно з “Положенням” ЗНЗ у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, іншими законодавчими актами України, постановами Верховної Ради України, актами Президента України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, Кабінету Міністрів України, наказами МОН, інших центральних органів виконавчої влади, рішеннями місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, цим Положенням та Статутом закладу.

У “Положенні” (п. 32) зазначається: Навчально-виховний процес у закладі незалежно від його підпорядкування, типу і форми власності здійснюється відповідно до робочих навчальних планів, складених на основі типових навчальних планів, затверджених МОН; з урахуванням типу та профілю навчання конкретизується варіативна частина державних

стандартів освіти.

Керівництво закладом освіти здійснює його директор, а саме: керівництво педагогічним колективом, забезпечує раціональний добір і розстановку кадрів, створює необхідні умови для підвищення фхового і кваліфікаційного рівня працівників, організовує навчально-виховний процес, контролює виконання навчальних планів, якість знань, умінь та навичок учнів [1, с. 92-95].

Фінансово-господарська діяльність закладу здійснюється відповідно до бюджетного кодексу України, законів України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту” та інших нормативно-правових актів [1, п. 104]. Доречно зауважити, що природа і суть систем обумовлює специфіку управління. Тому відрізняють три сфери управління: 1) управління системами машин і технологічними процесами; 2) управління діяльністю колективів, які розв’язують спільні завдання; 3) управління процесами, які відбуваються в живих організмах.

“Соціальне” – означає громадське, тобто колективне. Звідси впливає, що *соціальне управління* – це управління відносинами між колективами та всередині колективів. Суспільство в цілому є складною соціальною системою. Науку про суспільство як цілісну керовану систему, створили К. Маркс і Ф. Енгельс. Ними науково обґрунтовано соціально-економічні формації, які є найбільш універсоціальною реальною формою соціальної цілісності; доведено, що матеріально-економічну основу формації становлять способи виробництва матеріальних благ. Вони стверджували: “Будь-яка безпосередньо-громадська чи спільна праця, яка здійснюється у відносно великих масштабах, потребує більшою чи меншою мірою управління...Окремий скрипаль сам керує собою, оркестр потребує диригента” [4, с. 243].

Наукове управління соціальною системою – це цілеспрямований вплив на неї, приведення системи у відповідність з притаманними їй закономірностями. Без наукового пізнання соціальної системи неможливе управління нею. Основними компонентами соціальної системи є люди, речі, процеси, які пов’язані між собою певними відносинами. Управління ними передбачає наявність об’єкта (ким керують) і суб’єкта (хто керує), виявлення факторів впливу на ефективність взаємодії та взаємовідносин між ними, результативності функціонування керованої системи. Зміст, об’єм і характер управління соціальною системою, в т. ч. розвитку, є соціально-економічною організацією суспільства. Зміни системи управління, як важливої сторони соціальної практики, у кожному конкретному історичному випадку визначається реальними потребами та можливостями суспільства, особливостями його соціальної організації, цілями та завданнями розвитку.

Теоретичні засади управління соціальними системами розроблені

відомими вченими у цій галузі, до яких належать: В. Г. Афанасьєв, А. І. Берг, Д. М. Гвішіані, М. В. Мілос, М. Файоль та ін. Вони визначили функції управління соціальними системами, розкрили їх специфіку та об'єктивний взаємозв'язок і взв'язумовленість. Окремі аспекти управління освітою як соціальною системою розроблялися вітчизняними педагогами (К. Д. Ушинським, М. І. Пироговим, М. І. Корфом, А. В. Луначарським, А. С. Бубновим, С. Т. Шацьким).

Сучасними вітчизняними та зарубіжними вченими доведена необхідність дослідження управління освітою в цілому та загальноосвітнім навчальним закладом зокрема у тісному взаємозв'язку із соціологією управління, яка передбачає реалізацію ідеї народовладдя, творчості мас як джерела самоорганізації і демократії, підвищення культури управління, боротьбу з бюрократизмом; опосередкованого впливу на досягнення народногосподарських результатів при найбільш ефективному використанні матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Саме за цих умов управління діяльністю загальноосвітнім навчальним закладом набуватиме соціально-функціонального характеру.

Внаслідок викладеного вище цілком правомірним, на наш погляд, є введення у науковий обіг наступного поняття: *“Соціально-функціональне управління загальноосвітнім навчальним закладом” як складною соціально-педагогічною системою передбачає соціалізацію управлінських функцій і їх реалізацію з метою забезпечення оптимальної соціалізації конкурентоспроможної особистості випускника, здатного вчитися і працювати на благо своєї країни, задовольняти особистісні духовні і матеріальні потреби.*

Основою соціально-функціонального управління діяльністю ЗНЗ є соціалізація класичних функцій управління (прийняття управлінського рішення, організація, координування і коригування, облік і контроль), основних підсистем його діяльності – зміст та організація навчання і виховання підростаючого покоління. При цьому суб'єктами СФУ виступатимуть: керівники ЗНЗ (директор, заступник директора з навчально-виховної роботи, заступник з виховної роботи), вчителі, вихователі, психолог, батьки учнів, представники громадськості; суб'єктами (учнівський колектив школи, класу, кожен учень зокрема).

Отже, суть соціально-функціонального управління полягає у забезпеченні ефективної взаємодії керуючої (адміністративно-управлінської ланки) та керованої (педагогічного і учнівського колективів) підсистем загальноосвітнього навчального закладу з позиції оптимальної та ефективної соціалізації. При цьому об'єктивним і необхідним є забезпечення цього процесу відповідним соціально-економічним підґрунтям, фінансовими ресурсами.

Використана література:

1. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с. – Бібліогр.: с. 431.
2. Островерхова Н. М. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект : наукове видання / Н. М. Островерхова, Л. І. Даниленко. – К. : Школяр, 1996. – 301 с.
3. Положення про загальноосвітній навчальний заклад: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 №778.
4. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Енгельс. – М. : Политиздат, 1960. – Т. 23. – С. 243.

References:

1. Kremen V. H. Osvita i nauka v Ukraini – innovatsiini aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty / V. H. Kremen. – K. : Hramota, 2005. – 448 s. – Bibliohr.: s.431.
2. Ostroverkhova N. M. Efektyvnist upravlinnia zahalnoositnoi shkoloiu: sotsialno-pedahohichni aspekt : Naukove vydannia / N. M. Ostroverkhova, L. I. Danylenko. – K. : Shkoliar, 1996. – 301 s.
3. Polozhennia pro zahalnoosvitnii navchalnyi zaklad: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 serpnia 2010 № 778.
4. Marks K. Sochineniya / K. Marks, F. Engels. – M., 1960. – T. 23. – S. 243.

БЛАГУН Н. М. Управление качеством деятельности общеобразовательных учебных заведений в контексте модернизации образования.

В статье рассмотрены ключевые аспекты управления качеством деятельности общеобразовательного учебного заведения в контексте модернизации образования. Автор утверждает, что основой социально-функционального управления деятельностью общеобразовательных учебных заведений является социализация классических функций управления (принятие управленческого решения, организация, координация и корректировки, учет и контроль), основных подсистем его деятельности – содержание и организация обучения и воспитания подрастающего поколения. При этом субъектами социально-функционального управления выступают: руководители (директор, заместитель директора по учебно-воспитательной работе, заместитель по воспитательной работе), учителя, воспитатели, психолог, родители учеников, представители общественности; субъектами (ученический коллектив школы, класса, каждый ученик в частности).

Ключевые слова: управление общеобразовательным учебным заведением, социально-функциональное управление, управление образованием, управление образованием, качество образования.

BLAGUN N. M. Quality management activities of secondary schools in the context of the modernization of education.

The article describes the key aspects of quality management activities of general educational institutions in the context of modernization of education. The author argues that the basis of socio-functional management of secondary schools is the socialization of the classical management functions (management decision-making, organization, coordination and adjustment, accounting and control), the major subsystems of its activities – the content and organization of training and education of the younger generation. In this case, the subjects of social and functional management are: the manager (director, deputy director of educational work, the deputy for educational work), teachers, educators, psychologist, parents of students, members of the public; subjects (student staff of the school, class, each student in particular).

Key words: management of general educational institutions, social and functional management, education, education management, the quality of education.